

Ireneusz Chojnacki

O znaczeniu prawnym zaświadczenia wydawanego w trybie art. 1 ustawy z dnia 23. X. 1975 r. - Dz. U. Nr 34, poz. 186 : ustawa kombatancka

---

Palestra 25/2(278), 37-43

1981

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

O znaczeniu prawnym zaświadczenia wydawanego w trybie art. 1 ustawy z dnia 23.X.1975 r. - Dz. U. Nr 34, poz. 186 (tzw. ustawa kombatancka)

Autor porusza problem ochrony praw kombatancka przyznanych mu ustawą z dn. 23.X.1975 r. (ustawa tzw. kombatancka). Ochrona ta, przy prawidłowej ocenie roli zaświadczenia wydawanego przez ZBoWiD, powinna — zdaniem autora — przebiegać na wszystkich etapach postępowania o uzyskanie świadczeń, tj. administracyjnego i sądowego.

Sejm PRL, uchwalając ustawę z dnia 23 października 1975 r.,¹ uczynił to w uznaniu szczególnych zasług tych, którzy walczyli o narodowe i społeczne wyzwolenie Ojczyzny lub przeszli gehennę w hitlerowskich obozach koncentracyjnych i więzieniach, oraz tych, którzy w pierwszym okresie po wyzwoleniu walczyli o utrwalenie władzy ludowej.

Realizacja praw gwarantowanych ustawą, zwaną dalej ustawą kombatancką, została uzależniona od spełnienia określonych przesłanek formalnych, do których zalicza się przede wszystkim uzyskanie zaświadczenia wydanego przez Związek Bojowników o Wolność i Demokrację. To właśnie uwarunkowanie nakazuje zwrócić uwagę na charakter prawny owego zaświadczenia. Z istnieniem obowiązku przedstawienia zaświadczenia przez osobę ubiegającą się o przyznanie jej świadczenia łączą się nierozdzielnie prawa i obowiązki, jakie spoczywają na osobie, która jest uprawniona do wydania omawianego zaświadczenia, oraz na osobie, która ubiega się o takie wydanie. W tym względzie wydane zostało w dniu 18 grudnia 1975 r. rozporządzenie,² dotyczące trybu ustalania uprawnień do świadczeń.

Ustawa kombatancka, jak wynika z samego jej tytułu, nie stanowiła *novum* w zakresie dodatkowych uprawnień dla tych, których nazywamy kombatanckami. Wydane na podstawie art. 6 ust. 1 ustawy kombatanckiej rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 17 grudnia 1975 r.³ wprowadziło niewielkie zmiany w systemie świadczeń na rzecz kombatancków. Również tytuł ustawy mógł stwarzać wrażenie przeciwstawiania kombatancków więźniom obozów koncentracyjnych. Jednakże definicja kombatancka zawarta w art. 1 ustawy kombatanckiej z tego błędu od razu wyprowadza. Mimo to istnieje różnica na tle ustawy kombatanckiej w uprównieniach kombatancków będących więźniami obozów koncentracyjnych i kombatancków nie będącymi takimi więźniami. Utrwalony został również pogląd w orzecznictwie, że art. 4 ust. 1 ustawy kombatanckiej nie jest źródłem praw

¹ Ustawa z dnia 23 października 1975 r. o dalszym zwiększaniu świadczeń dla kombatancków i więźniów obozów koncentracyjnych (Dz. U. Nr 34, poz. 186).

² Rozporządzenie Ministra Pracy, Płac i Spraw Socjalnych oraz Ministra do Spraw Kombatancków z dnia 18 grudnia 1975 r. w sprawie trybu ustalania uprawnień do świadczeń przysługujących kombatanckom i więźniom obozów koncentracyjnych (Dz. U. Nr 46, poz. 255).

³ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 17.XII.1975 r. w sprawie wyjątkowego przyznawania i podwyższania emerytur i rent kombatanckom i więźniom obozów koncentracyjnych oraz pozostałym po nich członkom rodzin (Dz. U. Nr 46, poz. 268).

podmiotowych; jedynie art. 4 ust. 2 stanowi takie źródło.⁴ Dalsza różnica wskazana jest w art. 5 ust. 2 ustawy kombatanckiej, zgodnie z którym to przepisem istnieje obowiązek uczestnictwa w komisji lekarskiej (do spraw inwalidztwa i zatrudnienia) lekarza jako przedstawiciela Związku Bojowników o Wolność i Demokrację. Także w tej kwestii orzecznictwo wypowiedziało wyraźny pogląd.⁵

Ustawa kombatancka, nie stanowiąc — jak już zaznaczono — *novum* w zakresie dodatkowych uprawnień dla kombatanatów, nie wprowadza jednocześnie zmian do ich dotychczasowego statusu, mającego swe źródło w przepisach z zakresu prawa pracy i prawa ubezpieczeń społecznych. Podstawowym i zasadniczym aktem pozostają tu ustawa z dnia 29 maja 1974 r.,⁶ ustawa z dnia 23 stycznia 1968 r.⁷ oraz przepisy wykonawcze do wymienionych wyżej ustaw bądź też przepisy od tych aktów niezależne.⁸

Należy więc sądzić, mając na uwadze powyższe rozważania, że ustawa kombatancka stanowi podsumowanie stosunku najwyższego organu władzy, jakim jest Sejm, do problemu kombatanatów, tak istotnego w naszych stosunkach społeczno-politycznych. Najpełniejszy temu wyraz daje preambuła do ustawy.

Jedną z najważniejszych cech ustawy kombatanckiej jest ustalenie, kogo należy uważać za kombatanata. Zgodnie z art. 1 tej ustawy kombatantem jest uczestnik walk o narodowe i społeczne wyzwolenie ojczyzny, uczestnik ruchu oporu, w tym również prowadzący tajne nauczanie, więzień obozów koncentracyjnych, osoba prześladowana w hitlerowskich więzieniach, uczestnik walk o utrwalenie władzy ludowej. W świetle ustawy kombatanckiej muszą być nadto spełnione jeszcze inne warunki, aby być uznanym za kombatanata, a mianowicie trzeba być obywatelem polskim, zamieszkiwać na obszarze PRL i być członkiem Związku Bojowników o Wolność i Demokrację bądź też spełniać warunki uprawniające do uzyskania członkostwa tego Związku. Uprawnienie do świadczeń przewidzianych przez ustawę stwierdza się na podstawie zaświadczenia wydanego przez Związek Bojowników o Wolność i Demokrację.

Definicja ta zawiera więc przesłanki natury merytorycznej w postaci wskazania na określoną działalność, tj. przesłanki natury organizacyjnej w postaci przynależności do ZBoWiD, obywatelstwa polskiego i zamieszkiwania na terenie PRL. A poza tymi przesłankami istnieje jeszcze jedna w postaci zaświadczenia, której charakter jest nieoznaczony i — jak się przyjmuje — nadrzędny, bo rozstrzygający ostatecznie o kwestii uprawnień do świadczeń. Powstaje w tym kontekście wątpliwość, czy istnieją podstawy do traktowania tej ostatniej przesłanki jako decydującej o uprawnieniach. Wydaje się, że istnieje cały szereg ważkich argumentów natury prawnej i społecznej, aby przyjąć, że zaświadczenie, jakie wydaje ZBoWiD na podstawie art. 1 ustawy kombatanckiej, ma jedynie charakter dowodowy, deklaracyjny, a nie konstytutywny.

⁴ Uchwała składu siedmiu sędziów SN z dnia 24.III.1978 r. V UZP 1/78, OSNCP 1978, nr 7, poz. 105.

⁵ Uchwała składu siedmiu sędziów SN z dnia 28.IX.1979 r. V UZP 1/79, OSNCP 1980, nr 3, poz. 41.

⁶ Ustawa z dnia 29 maja 1974 r. o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin (Dz. U. Nr 21, poz. 117).

⁷ Ustawa z dnia 23 stycznia 1968 r. o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. Nr 3, poz. 6 — art. 10 ust. 1 pkt 8, 9, 10, 11, 12, 14).

⁸ Patrz: rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 31.V.1974 r. w sprawie niektórych ulg i przywilejów przysługujących inwalidom wojennym i wojskowym (Dz. U. Nr 21, poz. 124); rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 18.V.1970 r. w sprawie sprzedaży przez Państwo budynków z równoczesnym oddawaniem działek w użytkowanie wieczyste (jedn. tekst: Dz. U. z 1973 r. Nr 20, poz. 118 — § 5 ust. 1).

Jak już wspomniano wyżej, zgodnie z art. 1 ustawy kombatanckiej uważany jest za kombatantha ten, kto jest m.in. członkiem ZBoWiD lub spełnia warunki uprawniające do członkostwa tego Związku. O tym, kto i na jakiej podstawie może być członkiem Związku Bojowników o Wolność i Demokrację, decyduje oczywiście statut tego Związku. Statut ten, oficjalnie promulgowany,⁹ stwierdza w § 10 ust. 3 pkt 1, że Związek zrzesza bojowników o wolność i demokrację, którzy brali udział w walkach narodowowyzwoleńczych i rewolucyjnych w latach 1905—1918 oraz w Wielkiej Socjalistycznej Rewolucji Październikowej, o polskość i wolność narodową Śląska, Wielkopolski, Mazur, Warmii, Pomorza, Gdańska i Ziemi Lubuskiej, przeciwko siłom reakcji i faszystom w Polsce w latach 1918—1939, w okresie między I a II wojną światową o wolność narodową i społeczną poza granicami kraju, a w szczególności weteranów walk w obronie republikańskiej Hiszpanii, przeciwko hitlerowskiemu najeźdźcy i okupantowi w kraju i na wszystkich frontach walk z hitleryzmem i faszyzmem w okresie II wojny światowej oraz w walkach zbrojnych z reakcyjnym podziemiem po wyzwoleniu Polski, a nadto przesładowanych i więzionych w hitlerowskich więzieniach i obozach koncentracyjnych ze względów politycznych, narodowościowych i światopoglądowych. Porównanie przesłanek merytorycznych zawartych w art. 1 ustawy kombatanckiej z przesłankami zawartymi w § 10 Statutu ZBoWiD wskazuje na to, że nie są one identyczne, są różne. Ta różnica dotyczy osób prowadzących tajne nauczanie, których § 10 Statutu ZBoWiD nie wymienia.

To stwierdzenie pozwala na wysnucie wniosku, że definicja kombatantha w ujęciu art. 1 ustawy kombatanckiej jest szersza od tej, jaką zawiera § 10 Statutu ZBoWiD. Art. 1 ustawy kombatanckiej nie stanowi delegacji dla ZBoWiD do określenia jego działalności, albowiem wskazuje on wyraźnie na stosunek członkostwa ZBoWiD jako stanowiący podstawę do wydania zaświadczenia i określenia przesłanek, jakie mają być spełnione dla tych, którzy członkami Związku nie są. Oznacza to dalej, że w pewnych wypadkach Związek nie może wydać zaświadczenia wymaganego na podstawie ustawy kombatanckiej z braku podstaw statutowych. Wyraz uznania dla tych, którzy z narażeniem własnego życia prowadzili tajne nauczanie, zawarty w art. 1 ustawy kombatanckiej, nie może być zniweczony przez formalistyczną interpretację art. 1 ustawy kombatanckiej co do znaczenia zaświadczenia wydanego przez ZBoWiD.

Stwierdzenie posiadania przez kombatantha szczególnych uprawnień przed wejściem w życie ustawy kombatanckiej było i jest nadal uregulowane bez zmian. Ustawa kombatancka w niczym nie zmienia ani też uzupełnia przepisów obowiązujących w chwili wejścia jej w życie. I tak, jeśli chodzi o inwalidów wojennych i wojskowych, to zgodnie z ustawą z dn. 29 maja 1974 r. (art. 55 ust. 4)¹⁰ do postępowania w sprawach o ustalenie prawa do świadczeń stosuje się przepisy o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym, przy czym na właściwych jednostkach wojskowych ciąży te obowiązki, jakie spoczywają na zakładach pracy. W zakresie więc postępowania o świadczenia stosuje się przepisy rozporządzenia Przewodniczącego Komitetu Pracy i Płac z dn. 12 grudnia 1968 r.,¹¹

⁹ Zarządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 7 lutego 1970 r. w sprawie ustalenia i ogłoszenia statutu stowarzyszenia wyższej użyteczności „Związek Bojowników o Wolność i Demokrację” (Mon. Pol. z 1970 r. Nr 6, poz. 57).

¹⁰ Vide: przypis 6.

¹¹ Rozporządzenie Przewodniczącego Komitetu Pracy i Płac z dnia 12.XII.1968 r. w sprawie postępowania o świadczenia emerytalne i zasad wypłaty tych świadczeń (Dz. U. Nr 48, poz. 347).

szeroko traktującego o środkach dowodowych, a w szczególności o dowodach potrzebnych do wykazania działalności kombatanckiej. Zgodnie z § 36 ust. 1 pkt 4 wymienionego wyżej rozporządzenia dowodem takim potwierdzającym działalność kombatancką jest zaświadczenie Zarządu Głównego ZBoWiD bądź też inny dowód zaopiniowany przez tenże Zarząd Główny. Również rozporządzenie Przewodniczącego Komitetu Pracy i Płac z dnia 17 października 1968 r. w sprawie zasad i trybu zaliczania niektórych okresów do okresu zatrudnienia¹² wymaga przedstawienia zaświadczenia Zarządu Głównego ZBoWiD lub też innego dowodu zaopiniowanego przez Zarząd Główny ZBoWiD (§ 4 ust. 1). Podobnie zresztą były uregulowane te sprawy w rozporządzeniu Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 16 stycznia 1957 r.,¹³ wydanego na podstawie art. 8 ust. 4 dekretu z dnia 25 czerwca 1954 r.¹⁴

Ponadto należy zwrócić uwagę na to, że przepisy rozporządzenia z dnia 17.X.1968 r. w sprawie zasad i trybu zaliczania niektórych okresów do okresów zatrudnienia stosuje się do osób ubiegających się o świadczenia z tytułu inwalidztwa wojennego czy wojskowego.

Wymienione wyżej przepisy dotyczące zaopatrzenia inwalidów wojennych i wojskowych obowiązują do chwili obecnej i żaden inwalida wojenny czy wojskowy ubiegający się o przyznanie świadczeń nie ma obowiązku przedstawiania zaświadczenia, o jakim jest mowa w art. 1 ustawy kombatanckiej. Podobnie organ rentowy nie ma prawa żądania tego, by kombatanat ubiegający się o świadczenia na podstawie ustawy o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych z dnia 29 maja 1974 r. przedstawił zaświadczenie przewidziane w art. 1 ustawy kombatanckiej. Trudno bowiem byłoby znaleźć uzasadnione racje, aby od jednych kombatanatów wymagać złożenia zaświadczenia o mocy konstytucyjnej, a od drugich nie, tym bardziej że w gorszej sytuacji znaleźliby się wówczas więźniowie obozów koncentracyjnych, dla których art. 4 ust. 2 ustawy kombatanckiej stwarza prawo podmiotowe. Oznaczałoby to podział kombatanatów na jakieś kategorie przy braku jednak kryterium podziału.

Ustawa kombatancka nie daje definicji obozu koncentracyjnego, mimo że traktuje o więźniach tych obozów. W literaturze zwracano uwagę, że „dojrzała już sprawa prawnego określenia obozów koncentracyjnych” i „więźniów” w rozumieniu ustawy o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ustawy kombatanckiej.¹⁵

Trudno w tej mierze podzielić pogląd Sądu Najwyższego zawarty w uchwale z dnia 2 czerwca 1977 r.,¹⁶ że tylko ZBoWiD jest upoważniony do stwierdzenia, czy konkretny obóz zalicza się do obozów koncentracyjnych, oraz że jest to obiektywne stwierdzenie, które nie podlega swobodnej ocenie żadnego innego organu. Nie wydaje się bowiem, aby z treści art. 1 ustawy kombatanckiej wniosek taki można było wyprowadzić. Pobyt w obozie jest zdarzeniem prawnym, z którego

¹² Rozporządzenie Przewodniczącego Komitetu Pracy i Płac z dnia 17.X.1968 r. w sprawie zasad i trybu zaliczania niektórych okresów do okresów zatrudnienia (Dz. U. Nr 40, poz. 286).

¹³ Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 16 stycznia 1957 r. w sprawie zasad i trybu zaliczania niektórych okresów do okresów zatrudnienia (Dz. U. Nr 4, poz. 20).

¹⁴ Dekret z dnia 25.VI.1954 r. o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (jedn. tekst: Dz. U. z 1956 r. Nr 43, poz. 200).

¹⁵ H. Popiołek: Ustawodawstwo o kombatanatach i jego wykładnia w świetle orzecznictwa Sądu Najwyższego, „Palestra” 1979, nr 11—12.

¹⁶ Uchwała SN z dnia 2.VI.1977 r. II UZP 2/77, OSNCP 1977, nr 11, poz. 211.

wynikają prawa podmiotowe, a ochrona tych praw nie może się ograniczać tylko do stadium postępowania przed organem pozasądowym. Brak jest nadto w ustawie kombatanckiej delegacji dla ZBoWiD w tym względzie. Takie uprawnienie nie wynika także ze statutu ZBoWiD. Nie można przy tym zapominać, że zanim uchwalono ustawę kombatancką, pobyt w obozie jako zdarzenie prawne już istniał, co znalazło wyraz w wielu przepisach prawa ubezpieczeń społecznych. Następne uchwały Sądu Najwyższego, jakie zapadły w dniach 23 sierpnia 1977 r.¹⁷ i 7 listopada 1977 r.,¹⁸ nie wniosły właściwie żadnych nowych elementów dla uzasadnienia poglądu wyrażonego już uprzednio przez Sąd Najwyższy.

Takie nowe elementy pomocne do określenia charakteru prawnego zaświadczenia wydawanego w tryb. art. 1 ustawy kombatanckiej, a tym samym do kwestii, kto jest uprawniony do określenia danego obozu jako koncentracyjnego, wniosło postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 kwietnia 1979 r.¹⁹ Oprócz bowiem stwierdzenia, że sprawa o wydanie, sprostowanie czy zmianę treści zaświadczenia, o jakim mowa w art. 1 ustawy kombatanckiej, nie jest sprawą cywilną, do której rozpoznania powołane są sądy powszechne, Sąd Najwyższy stwierdził, że w normie art. 1 ustawy kombatanckiej, dającej ZBoWiD-owi prawo do wydawania zaświadczeń, zawiera się zlecenie „wykonywania pewnych zadań z zakresu administracji państwowej”.

Również jednak i ten pogląd nie wydaje mi się być wystarczająco przekonujący w świetle obowiązującego ustawodawstwa. Sądzę, że sam fakt delegacji ustawowej, zawarty w art. 11 ustawy kombatanckiej do określenia trybu ustalania uprawnień do świadczeń wymienionych w ustawie oraz dowody wymagane do uzyskania tych świadczeń, przemawia przeciwko temu pogładowi. Tak samo stanowisko, że sprawa nie jest sprawą cywilną, nie oznacza *eo ipso*, że powinna ona być administracyjną. W zakresie postępowania o świadczenia z ubezpieczenia społecznego stosuje się wszakże przepisy k.p.c., a Sąd Najwyższy w uchwałach wyżej wymienionych tego aspektu sprawy wcale nie brał pod uwagę. Wykonywanie zadań z zakresu administracji państwowej powinno się łączyć z wydawaniem decyzji. Gdyby więc przyjąć za zasadne rozważanie i pogląd Sądu Najwyższego, to zaświadczenie wydane przez ZBoWiD w trybie art. 1 ustawy kombatanckiej powinno mieć charakter decyzji administracyjnej. Tak jednak nie jest, skoro ani ustawa kombatancka, ani rozporządzenie wykonawcze z dnia 18.XII.1975 r. w sprawie trybu ustalania uprawnień do świadczeń przysługujących kombatanantom instytucji odwołania nie przewiduje. Wspomnieć jednak należy, że dopiero ustawa z dnia 31 stycznia 1980 r. o Naczelnym Sądzie Administracyjnym oraz o zmianie k.p.c.²⁰ wprowadziła instytucję zaświadczeń (art. 150²⁸), przewidując prawo do wniesienia zażalenia na odmowę wydania omawianego zaświadczenia bądź też zaświadczenia o treści żądanej (art. 150³⁰).

Art. 11 ustawy kombatanckiej przewiduje delegację dla Ministra Pracy, Płac i Spraw Socjalnych oraz Ministra Kombatanatów do wydania rozporządzenia, które by unormowało tryb ustalania uprawnień do świadczeń określonych w ustawie oraz dowody wymagane do uzyskania tych świadczeń. Na tej podstawie wydane zostało w dniu 18.XII.1975 r. stosowne rozporządzenie.²¹ Porównanie tytułu dele-

¹⁷ Uchwała SN z dnia 23.VIII.1977 r. II UZP 10/77, OSNCP 1978, nr 2, poz. 27.

¹⁸ Uchwała SN z dnia 7.XI.1977 r. II UZP 18/77, OSNCP 1978, nr 2, poz. 30 oraz OSPiKA 1978, z. 6, poz. 104 (z notką).

¹⁹ Postanowienie SN z dnia 4.IV.1979 r. IV CR 83/79, OSNCP 1979, nr 10, poz. 203.

²⁰ Ustawa z dnia 31 stycznia 1980 r. o Naczelnym Sądzie Administracyjnym oraz o zmianie ustawy — Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. Nr 4, poz. 8).

²¹ Vide: przypis 2.

gacji ustawowej z tytułem rozporządzenia pozwala stwierdzić zachodzące pomiędzy nimi różnice w zakresie podstawowym, mianowicie co do trybu ustalania dowodów w wymaganych do uzyskania świadczeń. Tytuł rozporządzenia nie wskazuje na to, że dotyczy ono dowodów wymaganych do uzyskania świadczeń. Z treści wymienionego wyżej rozporządzenia wynika, że kwestie dowodowe mogą nasuwać istotne trudności interpretacyjne. Raz bowiem chodzi o dowody niezbędne do ustalenia prawa lub wysokości świadczeń i składane organowi rentowemu prócz zaświadczenia wymienionego w art. 1 ustawy kombatanckiej (§ 4 wymienionego wyżej rozporządzenia), a innym razem o dowody, jakie są składane przy przyjmowaniu na członków ZBoWiD (§ 2 ust. 2 powyższego rozporządzenia). W każdym razie okresy działalności kombatanckiej lub pobytu w obozie koncentracyjnym stwierdzane są na podstawie dowodów określonych w regulaminie weryfikacyjnym, w akcie prawnym nie publikowanym, wydanym jednakowoż na podstawie statutu. Ponieważ dowody, jakie są składane przez osoby ubiegające się o wydanie zaświadczenia, podlegają weryfikacji zgodnie z zasadami regulaminu weryfikacyjnego ZBoWiD, a zaświadczenie wydawane jest na podstawie dowodów określonych w regulaminie weryfikacyjnym — przeto obrona praw podmiotowych członka lub osoby, która ma prawo być członkiem, może być dokonywana na etapie postępowania przed komisją weryfikacyjną.

Regulamin weryfikacyjny zawiera zasady weryfikacji dowodów, a ponadto określa on dowody, jakie są wymagane do wykazania działalności kombatanckiej. Na problemy natury prawnej związane ze stosowaniem regulaminu weryfikacyjnego zwracał już uwagę autor notki do uchwały Sądu Najwyższego w sprawie II UZP 18/77²² podnosząc, że pewne jego uregulowania „stałyby w sprzeczności z przepisem art. 110 kodeksu karnego”. Skoro więc zasady regulaminu weryfikacyjnego mają zasadnicze znaczenie przy wydawaniu zaświadczenia, to nie może być rzeczą obojętną, czy stoją one w sprzeczności z prawem publicznym (art. 110 k.k.), z zasadami prawdy materialnej, swobodnej oceny dowodów, powszechnie przyjętymi w obowiązujących procedurach oraz z tym, że wyrażają odrzuconą w naszym ustawodawstwie formalną teorię dowodów.

Regulamin weryfikacyjny uchwalony został przez Prezydium Rady Naczelnej ZBoWiD na podstawie § 35 pkt 2 statutu ZBoWiD. Nie ma przeszkód, aby rozważania nad nim prowadzić pod kątem art. 385 § 1 k.c., gdyż zostały zachowane wymagania tego przepisu. Regulamin ten określa stosunek prawny powstający pomiędzy stowarzyszeniem a członkiem lub osobą, która ubiega się o członkostwo. W nauce nie budzi wątpliwości, że sąd może badać prawidłowość zastosowanego regulaminu nawet w razie jego oficjalnej autoryzacji,²³ również sąd jest właściwy do rozstrzygnięcia sporów niemajątkowych, jakie powstają pomiędzy stowarzyszeniem a jego członkiem.²⁴ Odesłanie do regulaminu weryfikacyjnego zawarte w rozporządzeniu wykonawczym z dnia 18.XII.1975 r. — mimo wyraźnej delegacji ustawowej w art. 11 pkt 1 ustawy kombatanckiej — może oznaczać tym samym nie powierzenie ZBoWiD „wykonywania pewnych zadań z zakresu administracji”, ale właśnie kontrolę nad prawidłowością wystawianych zaświadczeń. Nie sposób bowiem przyjąć, aby rozporządzenie wykonawcze z dnia 18.XII.1975 r. mogło określać zasady oceny dowodów, tak jak to wyraża regulamin weryfikacyjny.

²² Vide: przypis 18 (autor notki L.S.).

²³ E. Lętowska: Wzorce umowne, Wrocław 1975, s. 259.

²⁴ Stefan Grzybowski: System prawa cywilnego, t. 1, Wrocław 1974, s. 383 i nast.

Rozważania niniejsze, dalekie od wyczerpania zagadnienia, pozwalają mi jednak na sformułowanie odpowiedzi, jaki jest charakter prawny zaświadczenia wydawanego na zasadzie art. 1 ustawy kombatanckiej. Otóż wyrażam pogląd, że zaświadczenie wydane w trybie art. 1 ustawy kombatanckiej należy uznać za jeden ze środków dowodowych, mających walor dokumentu urzędowego w rozumieniu art. 244 § 1 k.p.c., z zachowaniem jednak prawa do dowodzenia innych zdarzeń, jeżeli mają one swe źródło w treści art. 1 ustawy kombatanckiej.

JANINA KRUSZEWSKA

Uprawnienia i roszczenia pracowników zatrudnionych na podstawie powołania

W artykule przedstawiono — w związku z orzecznictwem oraz poglądami wyrażonymi w doktrynie — złożoną problematykę stosunku pracy nawiązanego na podstawie powołania, wyodrębnionego w pewnym zakresie z unormowań kodeksu pracy powszechnie obowiązujących w stosunkach nawiązanych na podstawie umowy o pracę. Przepisy normujące stosunek pracy nawiązany na podstawie powołania określa kodeks w pięciu zaledwie artykułach (art. 68—72), których redakcja nasuwa ponadto wątpliwości interpretacyjne przy ich stosowaniu w praktyce.

UWAGI WSTĘPNE

Pracownikiem w rozumieniu kodeksu pracy — zgodnie z art. 2 — jest osoba zatrudniona na podstawie umowy o pracę, powołania, wyboru, mianowania lub spółdzielczej umowy o pracę, a w art. 1 kodeks ten określa prawa i obowiązki pracowników. Można by stąd wnioskować, że bez względu na podstawę prawną nawiązania stosunku pracy, do stosunku tego mają zastosowanie przede wszystkim przepisy kodeksu pracy. Jednakże kodeks pracy przyjął w art. 5 odmienną zasadę, odpowiadającą ogólnym zasadom stosowania prawa, które stanowi hierarchię aktów prawnych normujących ten sam stosunek prawny, a mianowicie zasadę pierwszeństwa przepisów szczególnych bądź szczególnych aktów normatywnych przed przepisami ogólnymi.

W myśl art. 5° jeżeli stosunek pracy określonej kategorii pracowników regulują przepisy szczególne, to przepisy kodeksu stosuje się wyłącznie w zakresie nie uregulowanym tymi przepisami.

Jak wiadomo, kodeks pracy utrzymał w mocy szereg przepisów normujących stosunek pracy — zgodnie z art. 5 § 1 przepisów wprowadzających kodeks pracy — mających charakter przepisów szczególnych. Ponadto Rada Ministrów na pod-

* Przytaczane w niniejszej pracy artykuły bez bliższego określenia lub wyraz „kodeks” — dotyczą kodeksu pracy.